

Lista lui Schindler, filmul regizorului de mare succes, dar și foarte inegal ca valoare, Steven Spielberg, regizor ce impresionează mai ales prin stăpânirea și folosirea cu virtuozitate a artei efectelor speciale, dezamăgindu-ne însă, cel mai adesea, prin convenționalism, senzațional, spectaculos și lipsă de profunzime, este o interpretare inspirată a cărții lui Thomas Keneally, Schindler's List, carte ce evocă una dintre cele mai zguduitoare tragedii din istoria umanității, exterminarea evreilor. Filmul, nominalizat pentru 12 premii Oscar, a fost onorat cu 7, pentru: Cel mai bun film, Cel mai bun regizor, Cea mai bună regie artistică (Allan Starski, Ewa Braun), Cea mai bună muzică originală (John Williams), Cea mai bună imagine (Janusz Kaminski), Cel mai bun montaj (Michael Kahn) și Cea mai bună adaptare (Steven Zaillian). Promise însă înainte, în decembrie 1993, Premiul pentru cel mai bun film, acordat de „National Board of Review” (Asociația Realizatorilor, Scenariștilor și Criticilor din New York), și, cu puțin înainte de decernarea premiilor Oscar, Premiul pentru cel mai bun film dramatic, pe anul 1993, acordat de breasla americană a realizatorilor de film.

De reținut ceea ce a declarat Steven Spielberg, cu prilejul premiilor acordate de Academia Americană de Arte și Științe Cinematografice: „Ajunsesem să mă tem că nu voi lua niciodată Oscarul”. Această frază este expresia conștientizării îndoielii (justificată îndoială...) în valoarea artistică a majorității filmelor sale.

Filmările, realizate, în întregime, în Polonia, au început la Cracovia, în ziua de 1 mai 1993, și au fost terminate după 72 de zile, echipa de filmare fiind formată, majoritar, din polonezi, dar și

din englezi, croați, austrieci, americani, evrei. Pentru filmări, în majoritatea cazurilor, au fost folosite locuri reale, unde au avut loc deportări, trieri, lichidări.

Despre evenimentele, ce aparțin celui de al doilea război mondial, și care se referă la procesul de lichidare a peste 6 milioane de evrei, s-au realizat mai multe filme, sugerând un aspect sau altul. Însă numai două filme se rețin pentru caracterul atotcuprinzător al acestei mari tragedii și pentru valoarea artistică a evocării: documentarul Shoah (Ho-locaust), 1985. r. Claude Lanzmann, un film de montaj, de nouă ore, și filmul lui Steven Spielberg, despre care, pe bună dreptate, directorul ziarului „Liberation”, Serge July, cu prilejul avanpremierei din 28 II 1994, de la Paris, de la Sala UCC Normandie, de pe Champs Élysées, spunea: „Un evreu american de 46 de ani, cel mai comercial dintre toți cineaștii lumii, cel mai hollywoodian dintre ei, cel mai prolific producător al mașinii de fabricat vise, a reușit imposibilul: un film care este și nu este ficțiune, despre ex-terminarea evreilor, și care a izbutit, cel mai adesea, să alunge obscenitatea reprezentărilor pe această temă”.

Filmul ce evocă holocaustul este, în ace-lași timp, un film dedicat industriașului german, membru al partidului nazist, Oskar Schindler, „o personalitate complexă, bivalentă, după cum l-a caracterizat, cu finețe, soția sa Emi-lie Schlinder. Într-adevăr, Oskar Schindler a fost nu un amestec, ci o sinteză de impulsuri, seducții și manifestări luciferice și paradisiace. El a salvat 1200 de evrei, unii dintre ei trăind și astăzi, pe baza unei liste alcătuite, într-o noapte, la lagărul din Plaszev, de către grefierul evreu Marcel Goldberg, o figură ab-jectă, care a redactat lista în schimbul bijuteriilor lor, îmbogățindu-se. De fapt, pentru salvarea acestor evrei, s-a înfiripat și s-a consolidat un cerc de funcționari corupți, o ambianță de perver-tire.

Regizorul s-a documentat riguros, consultând scrierile lui Elie Wiesel și Primo Levi și vizionând în repetate rânduri documentarul lui Claude Lanzmann. Filmul, indiscutabil, este unul de ficțiune, el neconținând nici un element specific filmului documentar. Dar es-te un film-document, realizat cu sobrietate, cu decentă, cu demnitate, nu numai respectând, ci și reconstituind adevărul istoric, în toate detaliile lui. Dar acest film este însă realizat cu unele mijloace ce aparțin filmului docu-mentar: urmărirea tragediei în mod cronologic, cu raportări precise în timp și spațiu, la oameni și evenimente. Notația este minuțioasă, dar și relevantă: „Septembrie 1939. Germania înfrânge Polonia în două săptămâni”; „Urmează mutarea evreilor în vechiul oraș. Zilnic sosesc 10.000 de evrei”; „20 III 1941. Ultima zi de mutare în ghetou”; „Așezarea evreiască. Ghetoul din Cracovia. Iarna '42”; „La-găr de muncă forțată. Plaszew” etc. Se reproduc câteva extrase din comunicatele vremii. Se respectă întocmai numele unor persoane din conducerea lagărului (Amon Goeth), ale unor deținuți (Itzhak Stern, Helen Hirsch). S-ar putea spune că filmul lui Steven Spielberg este o sinteză de document și ficțiune.

Urmărirea cronologică a faptelor, a întâmplărilor, a evenimentelor, generează un dublu ritm: pe de o parte, un ritm exterior, iar, pe de altă parte, un ritm interior, care este ecoul celui dintâi în sufletul, în conștiința oameni-lor, o întrepătrundere, bine dozată, de suferință, de bucurie, de supunere și revoltă, de răbdare și disperare, de deznădejde și speranță, pe fundalul expansiunii, gradată, a unui rău implacabil, ce operează cu forța unui destin. Uneori, răul apare, și chiar este, seducător și pentru deținuți.

Apar două categorii de personaje: indivizi bine conturați, prin mentalitatea, prin comportamentul lor, și masa de oameni, un veritabil caz de tragedie antică, masa ca personaj (și acesta bine conturat). Sub alt aspect, personajele sunt bine delimitate: călăi și victime. Dar regizorul nu schematizează. Personajele, individuale sau ca masă, sunt evocate, sunt re-construite prin contraste și nuanțe. Mai ales cele implicate direct în evenimente sunt surprinse în toată complexitatea lor: Oskar Schindler, interpretat de Liam Neeson și Itzhak Stern, interpretat de Ben Kingsley. Adâncit pe dominantă, sadismul, este și personajul Amon Goeth, interpretat de Ralph Fiennes. Sunt, în acest film, momente strălucite de analiză psihologică: reacțiile lui Itzhak Stern în diverse împrejurări: tăcerea, atât de expresivă a Helenei Hirsch; reacțiile spontane, violente, ale lui Amon Goeth.

Umorul, ironia, cu simțul măsurii, imprimă faptelor naturalețe, spontaneitate, credibilitate, salvându-le de eventualele devieri spre idilism, spre sentimentalisme, spre dulcegării. Exterio-rizarea simțului umorului și al ironiei, atribute ale inteligenței, pe care evreii le posedă din abundență, făcând parte din caracterul lor, din mentalitatea lor, din concepția lor despre lume și viață, imprimă filmului o reală putere de seducție.

Montajul este inspirat. Regăsim, aici, multe dintre modalitățile de exprimare ale lui Steven Spielberg, de mare efect. De exemplu, se filmează alternativ, mâna, palma unei femei, la petrecerea din vilă, aparatul apropiindu-se încet de chipul lui Oskar Schindler; în beci, unde comandantul își depozitase colecția sa de vinuri, alături de alimente curente, Amon Goeth face același gest, apropiindu-și mâna, palma, de obrazul Helenei; momentul cu bricheta care nu ia foc, în vreme ce, în alt loc, altcineva aprinde, cu o brichetă, o țigară; gestul re-petat, cu pistolul, când Amon Goeth încearcă să împuște în ceafă un deținut.

Interioarele, exterioarele, chiar unele clădiri rămase din timpul războiului creează o ambi-anță deosebit de expresivă, sugestivă, convin-gătoare. De asemenea, obiectele, îmbrăcămintea sunt deosebit de expresive.

De excepție sunt unele secvențe: trierea deținuților, aruncarea bagaje-lor, de la etaje, pe ferestre, în stradă; strada plină cu geamantane, în cele mai diverse po-zii; secvențele din beci; Helene Hirsch, tăcută, înspăimântată, dar demnă; des-humarea și arderea cadavrelor. Muzica, lucru ce se întâmplă foarte rar în arta cinematografică, este element de structură, sugerând, ea însăși, structuri afec-tive, epice, mentale, struc-turi estetice. Cu alte cuvinte, muzica nu este un simplu comentariu. Când discretă, când izbucnind năvalnic, ea însăși poate fi considerată un personaj.

Imaginea filmului este, de asemenea, ex-cepțională. Alegerea contrastului alb/negru este cea mai fericită pentru a exprima, cu mai multă subtilitate, o tragedie de proporții ce impune o viziune sobră, dar nu rigidă. Astfel, filmul dă senzația de coborâre în zo-nele obscure, abisale ale psihismului uman, în infern, de halucinație, de coșmar. Și aici, în imagine, unele procedee sunt de mare efect: pe un fundal alb/negru, două sfeșnice cu lumânări arzând cu flacără roșie; într-o mulțime de oameni, forfotind, filmată în alb/negru, imaginea unui copil fugind, al cărui palton maro-roșcat este surprins în policromie, apoi imaginea aceluiași copil, imobil, într-o grămadă de cadavre; imaginea în alb/negru a unei mulțimi de oameni venind dinspre orizont, spre obiectivul aparatului de filmat, o apariție ireală, parcă, din altă lume, și transformarea gradată a imaginii în policromie.

Finalul filmului are tot structură și înfăți-șare de document, un document care însă, prin policromie, dă senzația de acum, de ime-diat, de familiar. Chiar sugestia unei ieșiri din infern, dintr-o lume de halucinații, de coșmar, de monștri. Se notează lapidar: „După război, Oskar Schindler a eșuat în căsnicie și în afaceri”; „În 1958, a fost desemnat un om just de către...”; „În Polonia, azi, au rămas în viață mai puțin de 4000 de evrei”. O voce din „off” prezintă pe câțiva veniți în pelerinaj la mormântul lui Oskar Schindler aflat pe muntele Zion, la cimitirul catolic din Ierusalim: „Domnul și doamna Itzhac Stern...” etc. De fapt, au și participat, la ceremonia filmată de la mormântul lui Oskar Schindler, 123 de evrei dintre cei salvați de controversatul in-dustriaș german. Filmul se încheie cu o de-dicație, de asemenea, lapidară: „În memoria celor șase milioane de evrei asasinați”.

Dar toate elementele componente ale filmu-lui, printr-un joc dezinvolt de document și ficțiune, se assemblează într-o construcție im-presionantă, monumentală, de dimensiunea epopeii.

Autor: [Mircea Dumitrescu](#)

Trailer - Schindler's List (1993)